

Domoljub

V Ljubljani 17. marca 1943-XXI

56 - Štev. 11

**Dva prijatelja
v pomladnem tivolskem parku**

**Zastopniki! Obiščite sleherno hišo v vašem kraju, kjer še nimajo
»Domoljuba«, naj ga na novo naroče!**

Ko kuješ svoj značaj

Kaj in kako beri

Človek se uči iz življenja in iz knjig. Danes se ljudje največ uče iz knjig. To pa je velika umetnost. Umetnost je — brati, še večja pa — ne brati. Napisanega je bilo že toliko lepega, da bi človek vsega niti prebrati ne mogel. Še več pa je bilo napisanega takega, kar bi bilo boljše nezapisano ostalo. Prav zato je umetnost — ne brati — tako velika in važna.

Knjige so nekaka mešanica človeškega življenja, kjer se resnica in zmota, dobro in hudo mešata. Na svetu je mnogo cvetja, pa čebelica ne gre na vsak cvet nabirati medu, marveč le na tiste, kjer dobi dober med, strupene cvetove pa ob strani pušča. Tako mora tudi človek ravnati s knjigami in le take izbirati, ki iz njih plemenitost nanj preide. So knjige, ki so danes izšle, pa bodo jutri že pozabljene, ker nimajo v sebi nič trajnega. Taka knjiga ti ne bo kaj prida hasnila. Plehko pisanje je hitro pozabljeno.

Beri zgolj take stvari, ki bodo tvojo izobrazbo spolnile. Najboljša knjiga pa ti bo brez haska, če ne boš znal prav brati. Branje je namreč res umetnija, ki se je moraš naučiti.

Prvo pravilo ti bodi: Beri vztrajno! Beri vsak dan, pa nikoli preveč naenkrat. Kar boš prebral, premišljaj in predelaj v svoji glavi. Kdor knjige požira, temu bodo knjige le glavo zmedle.

Pri branju bodi zbran! Beri le, kadar imaš toliko časa, da sicer malo, pa s premislekom lahko bereš. Nato pa skušaj, da se s kakim prijateljem o tem meniš. Človek namreč lažje premišljuje kako stvar, če se o njej s kom meni. Lepe misli pa zapiši, da ti bolj v spominu ostanejo. Prav storiš, če včasih kako lepo stvar na glas prebereš. Tako si boš lažje zapomnil, kar si lepega bral, zraven pa se boš s tem še uril lepo misel lepo pravilno povedati.

Ne beri pa knjige, ki je slaba, ki bi te motila in kvarila tvoje srce ali tvojo pamet. Tako knjigo stran vrzi! Nikdar ne beri kaj takega, kar bi bilo zoper tvojo vero, ali kaj takega, česar bi se moral sramovati pred svojimi starši ali pred svojimi otroki.

Francoski pisatelj Emil Zola je napisal mnogo romanov, ki jih je svet kar požiral. Z njimi je pokvaril milijone tujih mladih ljudi, ki so iz njegovih knjig pili strup, kateri jih je uničil. Ta mož, ki je milijone mladih ljudi s svojimi knjigami v nesrečo pehal, je svojim otrokom prepovedal, brati njegove knjige. Misli si je pač: Če bodo moje knjige kvarile tuja otroka, me to nič ne briga, mojih pa ne bodo, ker jih ne bodo smeli brati. Vsekakor je to velika brezvestnost. Nemški modroslovec Nietzsche je s svojim naukom mnogo slabega storil na svetu. Ko ga je njegova mati vprašala: »Sin, povej mi, katero tvojih knjig naj berem?« — ji je odgovoril: »Mati, prav nobene ne beri, ker nobene nisem za te pisal.«

Če kaka stvar ni niti za tvojo mater niti za tvoje otroke, čeprav so že veliki, vedi, da tudi za druge ljudi ni. Zato se takih knjig ogiblji, da ne boš namesto medu in plemenitosti iz njih črpal strupa in skvarjenosti.

Vojni dogodki preteklega tedna

Velik angleški parnik »Empress of Canada« potopljen

Italijansko vojno poročilo št. 1024 od 15. sušca naznanja: V Atlantskem morju je italijanska podmornica pod poveljstvom poročnika bojne ladje Gianfranca Gazzana iz Milana potopila 23.000 tonski angleški žezocenski parnik »Empress of Canada«, poln čet.

Letalsko in ogledniško bojevanje v Tuniziji

Italijansko vojno poročilo št. 1017 od 8. sušca poroča: V Tuniziji je letalstvo razvijalo močno delavnost. Naši lovci so v ostrih dvobojih sestrelili 12 sovražnih letal. Od teh jih je 11 sestrelila samo ena skupina iz 16. roja pod poveljstvom kapitana Pagliarija Giovanija iz Parme. Devet drugih sovražnih letal so sestrelili nemški lovci.

Italijansko vojno poročilo št. 1018 od 9. sušca pravi, da je na tuniškem bojišču bilo zgolj kratko bojevanje. Nemški lovci so tega dne sestrelili pet angleških letal. V Sredozemlju so lovska letala, ki so spremljala neko ladijsko spremeljavo, odbila napad sovražnih letal ter jih pet sestrelila v morje.

Italijansko vojno poročilo št. 1019 od 10. sušca omenja, da s tuniškega bojišča ni kaj novega poročati, da pa so nemški bombniki napadli alžirski pristanišče ter tamkaj zadeli pristaniške naprave in en parnik.

Italijansko vojno poročilo št. 1020 od 11. sušca pravi, da so na tuniškem bojišču delovali ogledniški oddelki in da so nemški lovci zbilili 12 angleških letal.

Italijansko vojno poročilo št. 1021 od 12. sušca navaja, da je sovražnik v Tunisu z oklepimi vozili sunil naprej, da pa je bil ta sunek s topniškim ognjem in s letali odbit. — Zbitih je bilo 10 sovražnih letal, izmed katerih so 4 sestrelila osna letala, 4 protiletalsko topništvo, 2 italijanski tanki.

Konec zimske bitke — Harkov zavzeli Nemci

Nemško uradno poročilo od 8. sušca pravi, da so nemške čete jugozahodno od mesta Harkov v protinapadu strle ruski odpor in prišle zahodno od tega mesta. — Pri mestu Orel je sovražnik zaman napadal ter je izgubil 74 tankov. Na srednjem odseku je sovražnik tudi napadal, vendar ni motil nemških premikov, ko so Nemci izpraznili kraj Čičevak. Južno od Ilmenskega jezera se je obrambna bitka nadaljevala ter je sovražnik izgubil 60 letal.

Nemško uradno poročilo od 9. sušca naglašja, da se zimska bitka na vzhodu z vso silo nadaljuje, da pa so nemške čete gospodar položaja. Nemci so pri Harkovu napredovali ter so v naskoku zavzeli kraja Valki in Ljubotin. — Huda obrambna bitka pri Orlu in Stari Rusi se je nadaljevala.

Nemško uradno poročilo od 10. sušca veli, da je tam nastopila odjuga, da pa Nemci vkljub temu pri Harkovu napredujejo. Pri Orlu je bil sovražnik odbit, na srednjem odseku pa sovražnik z najpejimi silami ni mogel predreti nemških odmišlnih premikov.

Nemško uradno poročilo od 12. sušca naglašja, da so se boji pri Kubanu spet z vso silo začeli in da je sovražnik bil s hudimi izgubami odbit. Pri Harkovu so nemške divizije sovražnika vrgle nazaj proti mestu. Pri Orlu so bili odbiti vsi napadi. — V času od 1.—10. sušca so nemške čete uničile ali zajele 773 sovražnih oklepnikov.

Nemško uradno poročilo od 12. sušca razglasa, da je zimska bitka med Dnjeprom in Doncem zmagovito končana ter da se sovražniku ni posrečilo, da bi bil s svojim pohodom proti zahodu zavzel rodovitne dele Ukrajine. Pač pa so nemške čete sovražnika vrgle pri Harkovu ter so vdirle že v mesto Harkov. Zdej je mesto že docela v nemških rokah. — Sovražni napadi pri Orlu so zaradi velikih sovražnih izgub popustili. Nemške čete pa so zaradi skrajšanja bojne črte po načrtu izpraznilo mesto Vjazmo, ko so poprej razdejale vse mesto in vse zaloge. — Drugod ni posebnih bojev.

Drugi uspehi na morju

Italijansko vojno poročilo št. 1020 od 11. sušca poroča, da je skupina italijanskih torpednih letal 20. roja napadla sovražno ladijsko spremeljavo

med pristaniščema Bougie in Alžir ter potopila 15.000-tonski parnik, enega pa poškodovala, prav tako pa poškodovala tudi en rušilec. S tem je italijansko letalstvo od začetka vojne potopilo en milijon ton sovražnega ladjstva.

Italijansko vojno poročilo št. 1021 od 12. sušca naglašja, da so dne 11. sušca pozno popoldne skupine italijanskih torpednih letal napadle pristanišče Bono v Alžiru ter zadele tri tankaj zasidrane parnike.

Nemško uradno poročilo od 13. sušca pa sporoča takole: Naše podmornice naprej napadajo. Že več dni so bile v stikih z ladijsko spremeljavo, ki je vozila iz Amerike v Anglijo. Zdej so nemške podmornice spustile vanjo in po živahnih napadih potopile 13 sovražnih parnikov, ki so bili do vrha naloženi z vojnim gradivom. Vsi potopljeni parniki so imeli 73.000 ton. Drugi trije parniki so bili torpedirani. Tako je nemško podmorniško orožje v 24 urah moglo sporočiti, da je potopilo vsega skupaj 36 ladij z 207.000 tonami. Med temi ladjami je bilo tudi 8 parnikov s strelivom, ki so pri torpediranju zleteli v zrak.

Italija ima mnogo knjižnic

Italija ima 1130 znanstvenih javnih knjižnic, katerim je treba prišteti še 10 knjižnic v Vatikanem mestu in eno v državi San Marino. V knjižnicah je 36.673.000 zvezkov. Šest milijonov zvezkov je v Rimu in Vatikanu, 3.674.000 v Firenci in 2.905.000 v Milanu. Tudi zasebna knjižnica italijanske kralja je zelo obsežna, saj šteje 830.000 zvezkov.

Nova olajšava v Nemčiji

Nemško časopisje priobčuje odločbo, po kateri bo v družinah s 5 ali več za vojsko sposobnimi sinovi eden izmed njih odpuščen iz vojaške službe ali pa te oproščen, če je njegova delovna moč potrebna za vzdrževanje družine in če — razen pri vojakih nahajajočih se bratov — ni moških naslednikov.

Sočivje med vinskiimi trtami

Bolgarsko ministertvo za kmetijstvo je pozvalo vinogradnike, naj vinograde bolje izkoristijo na ta način, da bodo pridelovali med vinskimi trtami razno sočivje in zelenjavo, med drugim krompir, čebulo, sončnice in tudi koruzo. V raznih bolgarskih krajih so že minulo leto ugotovili, da pridelovanje sočivja med vinskimi trtami bistveno ne vpliva na pridelek grozjda.

Velika pomaranča

Neki pridelovalec pomaranč v španskem Algecirasu je pridelal pomaranč, ki tehta 1 kg 200 g. Sadež meri v obsegu 49 cm. Doselej so tehtale največje pomaranče, pridelane v okolici španske Valencije, 750 do 850 gramov.

Kokoš, ki nese črna jajca

Kmetjska gospodinja Filomena Bedin iz Korunde pri Benetkah ima kokoš, ki je že večkrat nesla popolnoma črna jajca. Nekateri dvomljivi so menili, da so jajca poobarvana. Poizkusili so s nožem opraskati črno barvo s lupine, kar pa se jim ni posrečilo.

Za svinjsko mast

Posebna družba se je ponudila madžarskemu ministru za oskrbo, da bo pridobivala svinjsko mast iz kuhinjskih odpadkov. Ti odpadki naj bi se najprej zbirali v Budimpešti. Z odpadki bi redili v začetku 40.000 prašičev, kasneje po 80 do 100 tisoč.

Ena iz starih časov

V laseh so nosile gospe v starih časih najrazličnejše okraske. Najbolj priljubljene so bile sveže cvetlice. Da bi ostale rože dolgo sveže, so gospe nosile v laseh majhne cvetlične vaze, napoljene z vodo. Med plesom pa sveđa niso smele dame preveč potakavati, ker bi se bila sicer vaza razlila po frizuri.

Na smrt obsojen mesar

To se je zgodilo v Nemčiji. Mesar Rihard Kuhn iz Delitsha pri Leipzigu je bil obsojen na smrt in usmrčen, ker je zaklal skrivaj 100 prašičev, 61 goved, 166 telet in 148 ovac. Pred smrtjo je moral plačati demarno globo 6000 mark ter povračilo škode državi v znesku 42.000 mark.

KRATKE z vsega sveta

Količine mesa, olja in masti bodo s 1. aprilom zmanjšali po vseh Združenih državah.

Na vzhodnem bojišču je padel Herbert Leopold, eden izmed najboljših nemških smučarskih prvakov.

Sv. oče je odobril uvedbo postopka za blaženstvo papeža Pija X.

500 deklet so sprejeli v službo kot pismonke in raznašalke brzojavk v romunski prestolnici.

300 medvedov je sedaj na Švedskem, ugotavlja švedski tisk.

Umetno mast iz premoga so naredili nemški kemiki; važen izum za industrijo.

Društvo za dviganje angleških ladij, potopljenih v svetovni vojni, so ustanovili v turški Smirni. 10. marca je poteklo 130 let, odkar je Fridrik Viljem III. Pruski ustanovil red železnega križa.

Letošnje leto je ugodnejše za On kakor lansko, piše romunsko časopisje.

Na ruskem bojišču se proti Sovjetiji bore tudi Rusi, Ukrajinci, Tataři, Estonci in Letonci ob strani Nemcev, pišejo nemški dopisniki.

Največ pristašev ima sedaj v Nemčiji nogometni šport.

Zaradi varčevanja s električnim tokom so v Franciji vsak terek vsi kinematografi zaprti.

Izdelek civilne obutve v Združenih državah Severne Amerike ne sme odlej presegati 100 milijonov parov čevljev.

Za predsednika turške republike je bil ponovno izvoljen dasedanj predsednik Izmet Ineni.

53 angleških letal je napadlo luko Ahjab v Birmi, poročajo Japonci, ki so pri tem sestrelili 7 letal.

Iz Londona se je vrnil v Stockholmu dopisnik švedskega lista »Socialdemokraten«, ki je v Londonu zaman čakal, da bi odšel v Sovjetijo.

Z velikimi slavnostmi so v španskem Burgosu sprejeli španske prostovoljce, ki so se vrnil iz Rusije.

Nad 800.000 Hrvatov je zdaj v Ameriki.

Nov oratorij, posvečen Michelangelu, od skladatelja Hansa Hauga, so 28. februarja prvič predvajali v švicarskem Bernu.

13 ladij s 97.000 tonami so potopile nemške podmornice v prvih dneh marca.

Celo četrt šilske prestolnice je uničil požar, poročajo iz Santiaga.

13 rudarjev je bilo ubitih, 9 pa ranjenih, zaradi hude eksplozije v francoskem rudniku Antequinu.

Nov oddelek 1300 španskih prostovoljcev »Si nje divizije« je odšel iz Španije v Nemčijo.

Novo finsko vlado je sestavil konservativni profesor Linkomies; v njej so zastopane vse stranke razen lapske.

Pegasti legar se je pojavil v Turčiji.

Najvežo kmečko razstavo, ki jih je kdaj pridelila Madžarska, bodo odprli 27. marca v Budimpešti.

Novo uniforme iz rumenorjave tkanine bodo dobile v kratkem španske čete.

Poroča kneza Franca Jožefa II. z grafico Gino Vilezrekovo je bila ono nedeljo v prestolnici Lichtensteinske kneževine.

Gandi je prenehal s stradanjem, pije kozjo mleko in pomarančni sok ter uživa že tudi drugo hrano.

Pri zadnjem angleškem zračnem napadu na Berlin je bilo 486 mrtvih in 377 hudo ranjenih.

47. sejem konj in vos so odprli ono nedeljo v italijanski Veroni.

70 milijard dolarjev so doselej porabile za vojno Združene države.

12 vagonov sladkorja v dobrodelne namene v vrednosti nad 10 milijonov lejev je dala brezplačno na razpolago Romunska družba za trgovino s sladkorjem.

92.300 mrtvih in 930.000 ranjenih je bilo na ameriški notranji fronti (obratne nezgode) v l. 1942.

40 let je dopolnila te dni japonska cesarica.

Nov prevod Goethejevega »Fausta« je dovršil italijanski pesnik Vincenzo Emanuele.

Na svojem bojnem pohodu po Birmaniji so japonski vojski naleteli v džungli na razvaline starodavnega mesta Pagan.

82 let je dopolnil bivši bolgarski kralj Ferdinand, oče sedanjega kralja Borisa.

Hudodelci vodijo partizane

Sele zgodovina bo mogla nanatko presoditi, koliko zla in skode je slovenski narod moral pretrpeti po krivdi tistih, ki so si bili nadeli ime »osvobodilne fronte«. Vedno bolj pa se kaže, da je »osvobodilna fronta« resnično tisto, kar je že marsikdo glasno do picice Osvobodilni fronti prav nič ni mar slo-povedal: Osvobodilni fronti prav nič ni mar slo-povedal: Osvobodilni fronti prav nič ni mar slo-povedal: Osvobodilni front...

Zato pa toliko dezertirjev

V partizanski vojski jih je še danes nekaj takih, ki si zadnjih dogodkov niso bili še na jasnem, kako so jih komunisti izrabljali za svoje slepe in — kar povejmo — precej neumne in trapasto orodje. Zdaj so se jim začele oči odpirati. Začeli so spoznavati, da je »osvoboditev« bila zgolj slepijo in da »tovarišem« gre le za komunizem. Zato si lahko razlagamo, zakaj je ravno zadnje čase začelo toliko partizanov dezertirati ter prostovoljno polagati orožje. Samo v hribih okoli Polhovega gradca do Vrhnike se jih je v nekaj dneh vdalo kakih 20, ki so z vsem orožjem in listinami svojih komisarjev prešli k fantom iz legije ali iz vaskih straž. V Beli Krajini pa se jih je vdalo naenkrat okoli 30. Pa to niso tisti, ki so jih bili zadnje čase komunisti nasilno rekrutirali. Ti uhajajo kar na debelo, ker vedo, da jih med komunisti čaka le smrt.

Kaj delajo z »rekrutiranci«

Znano je, da so komunisti s silo vzeli z seboj iz nekaterih vasi vse za orožje sposobne fante in može. Večini se je posrečilo, da so jo komunistom že popihali. Tisti pa, ki tega niso mogli storiti, so bili že deležni žalostne usode. Komunisti jim seveda orožja niso mogli dati, ker ga jim samim manjka. Pa tudi, ko bi ga imeli, se jim niso dovolj zanesljivo zdeli, da bi ga bili dobili. Zato so morali ti siromaki neoboroženi z njimi capljati ter jim biti za blapce. Ko so se blizu Metlike komunisti morali spopasti z belimi, so v prve vrste poslali s koli in vilami »oborožene« kmečke fante in može. Kajpada so ti siromaki bili deležni najhujših krvavih žrtev. Tako komunisti uničujejo naše ljudi. Sicer pa je to čisto po njihovem programu. Saj smo že pred nekaj časi prinесли njihov ukaz, da je treba iz »rekrutiranih« narediti popolne komuniste; kdor pa ne bo hotel biti komunist, tega bo treba na tihem pobiti. S tem, da poštene in nasilno odvedene slovenske može in fante tako rekoč brez orožja pošiljajo v prve bojne voste, komunisti svoj ukaz izvršujejo. To so res peklenški naklepi in načrti!

Hudodelec - poveljnik komunistov

Ni še tako dolgo, ko so slovenski partizani začeli peti slavo vrhovnemu poveljniku vse »jugoslovske partizanske vojske« tovarišu Titu. Ta Tit je prevzel vrhovno poveljstvo nad vsemi partizanskimi oddelki bodisi na Hrvaškem, v Srbiji in tudi pri nas. Kdo pa je ta »tovariš Tito«? Mož je po rodu Hrvat. Zato bo prav, če pogledamo, kaj hrvaški listi o njem vedo povedati, saj ga morajo najbolj poznati kot svojega očjega rojaka.

Kdo je Tito? — Rokovnjaški »Veliki Grog«

Piše se prav za prav Jožef Broz. Rodil se je dne 6. junija leta 1892 v vasi Kumanovec, občina Zagorska sela ob Sotli. Ko je ta dečko še v solo hodil, je bil že ves pokvarjen. Dva svoja součenca je nekod tako pretepel, da sta zdaj za vse življenje pohabljena. Ko je bil Broz, sedanjí Tito, star osem let, je prvič prišel v navzkrižje s postavo. Vlomil je v stanovanje domačega učitelja in v župnišče ter ju okradel. Ukradene stvari je takoj prodal. Tako je Jožef Broz stopil na kriminalno pot ter ji je potem ostal zvest vse do današnjih dni. S svojim početjem in nepoboljšljivostjo je staršem delal samo žalost. Zastonj je bil trudila mati, da bi ga spravila nazaj na pravo pot. Zastonj ga je rotil oče, naj se poboljša. Fant je ostal trmast in nedostopen za vsak

nasvet. Da bi v bodoče sploh več ne čul stalnih očitkov svoje matere in očeta, se je »osamosvojile« in je enostavno pobegnil od doma. Predal se je česti in ulici in se pričel klatiti po svetu. Bolj, kakor s ključavnicařtvom, katerega se je hotel izučiti, se je bavil s tihotapstvom, tavino, ropom in nasiljem. Zaradi teh zločinov in prestopkov, je imel stalno posla z oblastmi in je tako postal znanec raznih zaporov. Toda pri tem je imel tudi srečo. Vedno se je znal nekako »izmazati«, tako da ga oblast nikdar ni mogla prav prijeti in spraviti na varno, da bi bil v bodoče neškodljiv za človeško družbo. Tako je bilo tudi leta 1928, ko je izprenal neko cerkev. Tudi tokrat ga je oblast kmalu izsledila, toda kmalu je bila objavljena amnestija, ki je zajela tudi tega pokvarjenca. In je bil zopet prost. Toda kot nevaren zločinec in ropar je tedaj le prišel v kartoteko kriminalcev zagrebškega policijskega ravnanstva ter je kot tak dobil številko 10.434.

To leto je v Brozovem življenju nastal preobrat. Kar naenkrat je začutil v sebi tudi »politične zmožnosti«. Prišel je nastopati tudi politično ter je pri tem spretno izkoristil svoje bogate izkušnje iz podzemlja. V službi komunistične stranke se je tedaj pričel udeleževati pod raznimi izmišljenimi imeni in prevarami. Kot tak je pričel delovati najprej v krajevnem odboru komunistične stranke, zatem v mestnem odboru, dokler ni bil meseca decembra leta 1934 izvoljen na tajnem kongresu komunistične stranke biv. Jugoslavije za člana Osrednjega odbora te stranke. Kot tak se je posrečilo tako njemu, kakor tudi njegovim predpostavljenim, zakriti in zabrisati vse sledove njegove kriminalne preteklosti. Osrednji odbor komunistične stranke, kakor tudi Polit biro, sta imela najprej svoj sedež na Dunaju, pozneje v Pragi in končno od januarja meseca 1937 v Parizu. V vseh teh mestih je bil tudi Broz in se je v njih tudi komunistično udeleževal. Medtem časom, kakor tudi že prej, je bil večkrat poslan v Moskvo, kjer je obiskoval teristične tečaje. V Moskvi je ostal trajno kot član zastopstva komunistične stranke bivše Jugoslavije skupno z judom Fleischerjem. Zaradi svojih kriminalnih in terorističnih sposobnosti, si je Broz kmalu pridobil zaupanje vodilnih članov Kominterne, ki ga je uporabila za svoje cilje tudi v rdeči Španiji, odkoder je pod izmišljenim imenom poslal spomenico Zvezi narodov v korist »zakonite španske vlade«. Kakor že omenjeno je leta 1938 pričel nastopati kot češki inženir Tomanek. V tem času mu je tajništvo Kominterne zaupalo preosnovno komunistične stranke v bivši Jugoslaviji, kjer je ta stranka že bila pričela razpadati. Po izbruhu vojne leta 1941, se je po razpadu biv. Jugoslavije Broz prelevil iz Tomaneka v Tita ter je pod tem imenom pričel najprej nastopati v Srbiji, nato pa v Bosni.

Kot čisto navaden ropar, isiljevalec in terorist je z vseh krajev, kjer se je mudil s svojim enakovrednim »štabom« dajal navodila in povelja svojim podrejenim morilcem, za pokolj nedolžnih ljudi in za požiganje in izropanje posameznih vasi in krajev in za ustanavljanje komunističnih republik na bivšem jugoslovskega področju.

To je tisti tovariš Tito, ki se mu zdaj klanjajo vsi slovenski komunisti. Lahko so ponosni nanj, ker njegovo sliko hrani zagrebška policija kakor hrani slike vseh znanih ji razbojnikov, tatov in rokovnjaških čev. — Oglejte si tedaj »Velikega Grog« naših komunističnih zasleplencev!

Poraz za porazom

Vendar pa tudi ta rokovnjaški »Veliki Grog« komunistom ne more več pomagati. Zadnje čase so Titovi boljševiki na naših tleh doživeli take po-

raze, da se ne bodo več opomogli. Okoli Sodražice so bili tepeni in raztepeni, prav tako okoli Metlike, zdaj okoli Horjulja. V vrhniških hribih so fanti vaške straže našli špijo, v kateri se je skrivalo več komunistov z znanim Cenetom Logarjem na čelu. Da toveste vedeli: Cene Logar je ljubljanski vseučiliški profesor, ki se zdaj gre partizanski ministral) Cene in njegovi pajdaši so jo sicer popihali, pustiti pa so morali za kaka dva voja lista in papirjev, na katerih se bero prav zanimive stvari. Med drugim je tam napisal Cene sam, da so komunisti početka napačno delali, ko niso vsi partizanov silili v komuniste. Zdaj pa je toliko pravih komunistov že padlo, da manjka ljudi za nadzorovanje drugih, ki niso zanesljivi!

Kmetovemu Janezu v spomin

Sela pri Semberku: Meseč dni že poživša, dragi Skinčar, Janez, v domači zemlji. Padel si kot junak v boju z brezbožniki. Nemi se sprašujemo: Zakaj si moral pasti ravno ti? A vera nam odegovarja, da Te je Bog hotel imeti pri Sebi. Končal si boj s satanom in odšel k Bogu po plačilo.

Ze v najhujših partizanskih časih si neustrašeno stopil na stran Boga in trpečega naroda. Za las je manjkalo, da nisi bil pokopan v gozdu kakor toliko drugih nedolžnih žrtev. A ti si bil pripravljen umreti. Prežet z vero v Boga, narod in življenje si se dvignil kot prvi borec proti brezbožnim komunistom. Občudovali smo Tvoj pogum, srečni smo bili, da smo Te imeli med seboj, zdaj si nas pa tako brez slovesa zapustil. Dal si mladost in fantovsko pesem, dal ups, dal življenje za lepo našo prihodnost. S svojo odkrito besedo si nas bodril, s svojim kremenitim značajem in ljubeznijo do resnice in pravice si se povsod na mah prikljubil. Bil si globokoveren katoliški fant, ponos matere, bratov in sester; bil si zvest Marijin otrok. Saj si s ponosom nosil družbeno svetinjico na prsih.

Vsa fara Te je globoko spoštovala in ljubila. A glej, Janez, zdaj v smrti pa si postal glasnik junasta in vere. Prvi si padel iz naše fare, Tvoja kri je posvetila našo zemljo. Objubljamo Ti, da nam bo do smrti sveta Tvoja neizgovorjena oporoka, da se ne bomo bali dati življenja, kakor si ga dal Ti za vero in Boga. Tvoje junastvo, Tvoja globoka vera in Tvoj spomin bo živel med nami, dokler bo stal Semberk nad našimi vasmí. Hvala Ti, Janez, za Tvoj prelepi zgleđ, hvala Ti za vse Tvoje nesebično delo, hvala Ti za Tvojo zadnjo in največjo žrtev, ko si dal življenje, da bi mi živeli. Prosi pri Bogu za vse nas, ki smo ostali tako sami brez Tebe! — Selekí fantje.

Grob umorjenega kaplana Hočevarja

Smarski fantje so na svojem pohodu proti Orslam našli v gozdu grob umorjenega kaplana Toneta Hočevarja, ki so ga bili izpod Police odvedli komunisti ter ga v gozdu umorili. Zraven njega so bili pokopani še trije drugi, ki so jih komunisti pomorili.

NOVI GROBOVI

V Vodicaš so pokopali 35 letnega posestnika Alojza Kosca s Sela. — V Silivnici pri Celju je umrla 60 letna Marija Jelene roj. Belej, mati duhovnika. — V Celju je odšel v večnost bivši magistratni ravnatelj Ivo Šubíc. — V Skofji Loki je zaspal v Gospodu 79 letni poštni zvaníčnik v p. Anton Grims. — V Dolskem je zapustil solzno dolino ugledni posestnik, trgovec in gostilničar Rudolf Zupančič. — Na Golniku je po kratki bolezni umrl posestnik Jožef Lah. — V Beogradu je zapustil solzno dolino stavebnik Franc Vrabl, doma iz Slovenskih Goríc. — Pri Sv. Roku pri St. Vidu je umrl ugledni posestnik Jereb Anton. — V Dobenem pri Mengšu je na veke zatianil oči ugledni posestnik Franc Ručigal. — V Ljubljani so odšli v večnost: Elza Tomazičeva roj. Majec, 92 letna Marija Devet iz Hraštja pri St. Petru, bivša prednica šolskih sester v Mariboru s. Kamrela Potočnik, 84 letna Marija Kalister, hišnica Terezija Hribar, vdova po magistratnem ekonomu Uršula Pod-

(Nadaljevanje na 4. strani.)

Kaj je NOVEGA

Priloge za posvetitve Brezmadežnemu Marijinemu Srcu

VSEM ZUPNIM URADOM!

Posvetilne molitve, ki jih bodo mogli verniki pri glavnih posvetitvah 30. maja L. L. so natiskane v takem številu, da bo to posvetilno molitev lahko dobil vsak vernik. — Vsaka fara naj jih takoj naroči že sedaj.

Za otroke (Marijini vrtci in ljudske šole) bodo posebne molitve. — Ti naj se kot šolarji posvetijo že poprej kako nedeljo (pred 30. majem), pri skupnih farnih posvetitvah pa naj seveda tudi sodelujejo. Podobice s posvetilno molitvijo bodo v kratkem gotove; naročite jih že sedaj.

Za letošnji maj bodo izšle nove šmarnice — so že v tisku. Šmarnice so spisane v skladu z lepo zadostino pobožnostjo v čast Marijinemu Srcu in bodo najlepša priprava za posvetitve.

Šmarnice je spisal eden najboljših domačih piscev in velik Marijin častilec.

Kupili naj bi jih tudi verniki. Zbirajte naravnost že sedaj.

Po želji našega Nadpastirja bodo izšle posebne podobice z molitvami, ki sta jih angel in Mati božja povedala otrokom v Fatimi. Te podobice naj bi dajali letos pri velikonočnih spovedih spovedancem. Naj bi ne bilo fare, ki ne bi sledila tej lepi misli.

Vse naročite čimprej pri: Pripravljalni odbor petih prvih sobot, Pred škofijo 1 (pisarna KA), Ljubljana.

d 80 letnico rojstva je praznovala v Ljubljani bivajoča vdova po šolskem upravitelju Franja Bršnikova.

d Začetek poletnega časa, bo 29. marca ob 8. uri. Teга dne bodo morale javne ustanove pa tudi zasebniki pomakniti uro za eno uro naprej.

d Iz Ducejevega sklada za rojstvo dvojčkov so prejeli nagrado po 600 lir Kranje Franc in Marija iz Gabrjov v občini Tržišče, Colnar Pavla in Pavel z Brega v občini Kočevje in Bric Ivan in Ana iz Razorov v občini Dobrova.

d Pasijonske predstave v dramskem gledališču. V letošnjem poletnem času bodo uprizorjali v dramskem gledališču v Ljubljani pasijonske drame »V času obiskancja. Prvič je bila uprizorjena leta 1935. leta na odru Narodnega gledališča in igrali so jo v dnevi Euharističnega kongresa pred nunsko cerkvijo. Drama je spisana na podlagi evangelija in tistega časa, ko so križali Jezusa iz Nazareta. V nji nastopa veliko število svetopisemskih oseb. Uprizoritev zahteva mnogo priprav, ki se že vršijo. Pasijonske predstave bodo ob delavnikih, nedeljah in o velikonočnih praznikih, na kar občinstvo že danes opozarjamo.

d 60 letnico rojstva je praznoval te dni znani skladatelj profesor Saša Santel.

d Gorelo je pri Jerici Artač, vdovi po Feleznarju v Kozarjah pri Dobrovi. Na podstrešju je vse zgorelo, tudi živila, ki jih je prizadeta vdova babavila za svojo desetletno družino.

d Ducejevo nagrado za rojstvo dvojčite sta dobila zakonca Marinčič Cedimir in Ljubica v Ljubljani.

d Železniško postajo Metlika bodo povečali. Zgradili bodo tri nove tise, eno skladišče in pa oporni zid.

d 60 letnico rojstva je praznoval te dni znani skladatelj profesor Saša Santel.

d Gorelo je pri Jerici Artač, vdovi po Feleznarju v Kozarjah pri Dobrovi. Na podstrešju je vse zgorelo, tudi živila, ki jih je prizadeta vdova babavila za svojo desetletno družino.

d Ducejevo nagrado za rojstvo dvojčite sta dobila zakonca Marinčič Cedimir in Ljubica v Ljubljani.

d Železniško postajo Metlika bodo povečali. Zgradili bodo tri nove tise, eno skladišče in pa oporni zid.

krajšek roj. Zadnikar, soproga lesnega trgovca Marija Pirc roj. Homove, vdova po fotografu Karolinu Kotnik roj. Fabjančič, Ivana Ovsec roj. Maležič, poročnik korvete bivje jugosl. mornarice 23 letni Dušan Lokar, gradbeni direktor v p. inž. Anton Klinar, odvetnik Albin Sayer, železniški uradnik v p. Karol Lipovšek, soproga jetniškega paznika Ivanka Možina, Marija Pinterič, 55 letni Franca Blanč, krojaški mojster Tomaž Hlade in Stanislav Wagner iz Maribora. — Naj počivajo v miru! Preostale tolaži Bog!

d Odredbe pristojnih oblasti je priobčilo dnevno časopisje pod sledečim naslovom: Izmena komisarističnega odposlanca pri Glasbeni Matici; Predpisi o proizvodnji in potrošnji žganih pijač in likerjev; Posestnikom v kat. občini Zgoranja in Šiška; Pobiranje doklad na neposredni davek za Pokrajinski korporacijski svet v Ljubljani; Kaj so žganja in likerji; Cenik za bifeje (okrepčevalnice in zdravljake); Razveljavljenje vseh dovoljenj za gibanje po policijski uri; Prepoved izdelovanja in prodaje slaščic in slaščičarskih izdelkov vobče.

d Dokazila o nasprotnikovih bedastostih. Pod tem naslovom čitamo v »Slovenskem domu« z dne 11. marca 1943-XXI tudi sledeče: Angleški mesečnik »Free Europe« prinaša članek Mihe Kreka, podpredsednika jugoslovanske vlade v Londonu, z naslovom »Trieste in jugoslovanska edinost«. V njem zagovarja trditve, da je to veliko adrijsko pristanišče naraven izhod Slovenije na morje in da mora po vojni pripasti Jugoslaviji. Posee potem pravi: »Spominjati se moramo, da je po Bismarckovih besedah in po Hitlerjevi politiki nemški načrt, narediti iz Triesteja sredozemski Hamburg za veliko Nemčijo. Slovenci so pa stoletja in stoletja branili Trieste kot svojo luko. Zelimo, naj Trieste postane prosto pristanišče za narode v Srednji Evropi, ne pa trdnjava za širjenje nemške moči ter italijanskih težej. Kdor ima Trieste, ni samo vladar Slovenije in zahodne Jugoslavije, temveč ima v rokah tudi ključ za ves pomorski promet zahodne Evrope. Ali bodo zavezniki hoteli ta ključ izročiti sovražniku? Ne verjamem, po polomih in razočaranjih, ki jih je povzročil eden najnesrečnejših sklepov pariške mirovne konference v letu 1919.

d Na šest mesecev je že in 4000 lir globe so obsodili na sodišču v Ravenni zdravnika dr. Giovannija Preve iz kraja Alfonsne, ker je poslal oddajo londonske radijske postaje.

d 91 prešičkov je vrgla v treh letih svinja kmetici Rozi Lunardi Rubinovi iz Bastie pri Padovi.

d Ob nedavni ustanovitvi Pokrajinskega korporacijskega sveta (bivša Trgovska in obrtna zbornica) je bilo v Ljubljanski pokrajini 145 industrijskih, 5580 obrtnih, 3296 trgovinskih in 1526 gostinskih podjetij.

d Za doktorja modroslovja je bil te dni proglašen na ljubljanskem vseučilišču evangelijski pastir Michael Schaffer. Slovesno proglašenje so izvršili naši vseučiliški profesorji: rektor dr. Kos, dekan dr. Sturm in profesor germanistike dr. Jakob Kelemina.

d Osem milijonov lir za pomoč bližnjemu je poklonila Ljudska banka v Novari. V Ljubljanski pokrajini ni podobnih bank.

d Parne kopeli je začasno ukinilo vodstvo gor. mestnega kopaljšča.

Okrog sosedov

d 75 letnico svojega plodnosnega delovanja praznuje letos Družba sv. Hieronima v Zagrebu. V 75 letih je ta družba izdala 600 knjig v več kakor 11 milijonih izvodih.

d Pri nemških sbrkah za simko pomoč prav pridno deluje 97 letni Andrej Hofmann iz Pressekka v Frankenwaldu. Je gotovo najstarejši nemški boevnik.

d Nove nakaznice za tobak so dobili v srbskem mestu Valjevu: moški od 20 leta dalje, ženske pa od 25. leta, če so prinesle potrdilo občine, da so res stare kadilke. Tobak dele mesečno po 10 zavrtkov cigaret (300 kosov) ali 10 zavrtkov tobaka (200 gr) mesečno na osebo.

d 16. otroka so dobili v družini Franca Razgorška, malega kmeta v Orli vasi v celjskem okraju. Že 15. otroku, tudi antiku, ki se je rodil za božič 1941., je po zastopniku otroval Adolf Hitler. Vseh 16 otrok je živih in zdravih.

d Okrog 6000 žebeljarjev, ki premorejo nad 25.000 panjev, je sedaj na Sp. Štajerskem.

d Stari hrvatski politik in svoječasni podprednik bosansko-hercegovega deželnega zbora, 76 sednik bosansko-hercegovega deželnega zbora, 76 letni dr. Joso Sunarič, je umrl v Sarajevu.

d Pri gašenju požara je padel s skale 18 letni ključavničar Rudolf Dobnik iz Pegove na Štajerskem. Zlomil si je desnico in dobil tudi sicer hude poškodbe, ki jim je v bolnišnici podtegel.

d Položaj komunističnega gibanja v Bosni. Hrvatsko časopisje objavlja sporočilo nemškega vojne poročevalca Roberta Sterna, da se po zadnjih hudih porazih, ki so jih utrpeli odmetniki v nekaterih krajih v Bosni, posebno pa po zavzetju

Sl. Ljub.:

Varuhu svete Družine

Teško delo.

Znoj obliva tvoje čelo,
žulji krijejo ti dan;
pridno delaš dan na dan,
za družino najbolj sveto
ti skrbiš, se trudiš vneto.

Tvoja sreča
slednji dan se še poveča,
ker le tebi iz višin
dan je v varstvo božji Sin.
Gledaš Nanj ter Ga posnemaš,
Zanj srce v ljubezni vnešaš.

In Marija!
Srečna tvoja domačija,
ko v njej lilija cvete,
ki se nikdar ne ospe.
Raj z veseljem je pozdravlja,
tebe varuha proslavlja. —

Razvalina
danes mnoga je družina,
ker po veri ne živi. —
Jožef zanje prosi ti!
Zgled naj tvoj v temo jim svetli
Za Boga jih daj ogreti!

Glamoča in Livna, razkropljeni partizanski oddelki v neredu umikajo vedno višje v planine, ki so skoraj vse še možno zasnežene ter je ponekod še nad meter snega. S seboj vlačijo tudi del nasilno odpeljanega prebivalstva. Zaradi izgube vseh velikih zalog hrane je med partizani nastalo že občutno pomanjkanje življenjskih potrebščin. Med njimi se je zaradi nehigijenskih razmer razpela tudi pegasti tifus, ki zahteva veliko žrtev. V zadnjih bojih so imeli partizani zopet zelo velike izgube v ljudstvu. Na bojišču je padlo tudi več partizanskih poveljnikov. Med njimi poveljnik 12. komunistične »brigade« Josip Vojacek.

s Na pubah se uče negovati dojenčke. Na sedežih krajevnih skupin celjskega okrožja prirejajo tečaje o negi dojenčkov in uče tudi 10 do 11 letne deklice kako je treba negovati dojenčke. Deklice se uče v prvi vrsti dojenčke pestovati. Ker so vse odrasle ženske vključile v delo za smago, je ostalo mnogo otrok čez dan brez mater.

s Na obmejnem kolodvoru v Larnh posluje od 20. februarja dalje poštna nabiralnica.

s Srbsko finančno ministrstvo je v sporazumu s Narodno banko sklenilo nakovati za 90 milijonov dinarjev drobiža po 2, 1 in 0,50 din.

s Boji v 1400 m visokih planinskih krajih. Hrvatsko časopisje objavlja poročilo nemškega vojne poročevalca Kurta Neherja o bojih nemških in hrvatskih vojaških edinice proti odmetnikom na bosanski planini Grmeč. Poročevalec poudarja, da so se partizani na tej planini možno utaborili in založili v živežem in strelivom ter orožjem. Boji so pričeli v omenjenih planinskih krajih, ki nekateri leže do 1400 m visoko, meseca januarja. Bosanske planine so bile tedaj možno zasnežene in težko pristopne. Po dolinah so bili porušeni skoraj vsi mostovi čez Uno. Vremenske težkote pa niso onemogočile naslopa nemške in hrvatske vojske ter so posamezne čete omenjenih vojsk zavzele jugozahodno od Une Trovrh, ki je visok 1400 metrov. In to kljub snežnim viharjem in žilavemu odporu odmetnikov. Z zavzetjem Trovrha je bila zapečatena usoda odmetnikov na področju Grmeč planine. Njihov položaj je postal naravnost nevarjen, ker so odmetniki morali pustiti v tamošnjih krajih tudi vse zaloge hrane, ki so jo imeli pripravljeno kot železno rezervo. Takšnih skladišč napoljenih s hrano, je bilo 100. V nekaterih je bilo do 1000 komadov živine. Poleg velikih zalog hrane so nastopajoči vojaški oddelki zaplenili tudi mnogo orožja in streliva. Predvsem mnogo strelnic, metalecev granat, pušk in samokresov. Tudi izgube odmetnikov v ljudstvu so bile občutne, ker so partizani samo v vzhodnem in jugovzhodnem delu Grmeč planine imeli 2828 mrtvih.

»To je pa res fino vedenje, gospod Namornik — nedavno še gospod St. Ives, ali kakor vam je še ime. Poglejte — je rekel, obrnivši se do konjskih klapev v blevu, da bi vzbudil v njih sočutje — ali ni to prekleto posej? Prekleto težak, pravim! Zlatim takega zlodjeseva sina, nekakšnega vojaškega izročka, ki pravi, ni vredno, da bi govoril, da se imenuje kdo va kaj in kako, pa se nazadnje pokaže, da je kakšen prekleto murje. Ves dan sem ga vozil po klančih gor in dol.«

Videl sem Rowleyja, kako je komaj brzdal svojo jezo, in ni doletel manjkalo, da se ni vrgel na vozniča.

»Rowley!« sem zaklical, da bi ga pomiril.

Pravilno bi bil moral reči Gammon, toda vsi so bili tako razvneti, da nihče ni zapazil moje napake. Pri tem sem uzri poštarja, ki je gledal mene. Bil je velik in suhljast in ves rjav. Imel je rogličast nos kot kakšen šaljivec, sicer pa je bil videti energičen. Na prvi pogled je opazil moje zadrego, kopil takoj naprej, poslal voznika k vrugu in bil hipoma pri meni.

»Zelite kosilo v zasebni sobi, gospod? Izborni James! Številka štiri! Kakšno vino pa izvolite? Izborni, gospod! Zelite druge, sveže konje? Ne, gospod? Izborni!«

Pri vsaki besedi se je naravno priklonil in vsako spremljal z lahkim nasmehljajem, ki bi ga kaj rad pogrobal.

»Rži ko sem pokosil, sem mu poslal svoja priporočila s povabilom na kozarec vina. Kmalu je prišel, in potem ko sva se vlijudno pozdravila, sem koj prišel na svoj posej.«

»Med potjo po klanču navzdol se nama je pripetila mala praska. Gotovo ste že slišali o tem?«

Priklimal je.

»Pri tem se mi je zgodila nesreča, da je krogelja prodrla okvir moje kočije. Zaradi tega je jaz ne morem več rabiti. Ali veste za človeka, ki bi jo kupil?«

»Prav dobro vas razumem,« je odvrnil. Ravno kar sem si ogledal tišto luknjo; voz je tako rekoč uničen. In splošno pravilo je, da ljudje nimajo radi kočij z luknjami od krogelj.«

»Je preveč roparsko romantično?« sem dejal in se spomnil na svojo prijateljico in čtivo, ki ga brišone najrajši bere.

»Tako je,« je rekel, »če imate prav ali ne, toliko je res, da hočejo ugledni ljudje tudi ugledne reči imeti okrog sebe; nobenih lukenj od krogelj, tudi ne krvavih madežev ali potnikov z lažnim imenom.«

Vzdignil sem svoj kozarec vina in ga držal proti luči, da bi dokazal, da se mi roka ne treso.

»Gotovo, tudi jaz sem teh mišl.«

»Seveda imate tudi listine, iz katerih je razvidno, da ste vi lastnik kočije?«

»Tukaj je kolkovani račun, podpisan, da je plačana,« sem rekel in mu ga porinil.

Ogledal si ga je. »Je to vse, kar imate?«

»Vas dovolj je. Iz njega se razvidi, kje sem voz kupil in koliko sem dal zanj.«

»Veste, vendar še ni dovolj. Potrebujete tudi izkazne listine. Ta papir samo dokazuje, da je neki gotovi gospod Namornik plačal sedemdeset gvinej za neko kočijo. To je vse lepo in prav; toda kdo mi dokaže, da ste vi gospod Namornik?«

»Vi malopridnež!« sem vzkljnil.

»Ej, malopridnež, kolikor vam dragol Z naj-večjim veseljem malopridnež! Seveda sem malopridnež, celo vsiljiv, nesramen! Ampak, kdo ste vi? Lahko ste morebiti odličen, ugleden gospod, samo jaz vas ne poznam dovolj in vam moram še napraviti toliko sitnost, da mi ali pokažete izkazne listine, ali pa greste z menoj na policijo.«

»Moji dobri gospod,« sem zajeljal; čeprav se mi je namreč zopet razvezal jezik, vendar moj razum še ni bil do dobra v redu. »Vaša zahteva je prav nenavadna, celo prav nevljudna. Imate v vaših krajih navado, da žalite ugledne in poštene ljudi?«

»Kakor paš je,« je odvrnil. »Če človek sumi, da je gospod kakšen vohun, potem je to paš navada, in sicer prav dobra navada. Nikartelc se je zadel, ko je videl, da sem naredil kretinjo z roka. »Obe roki na mizo, dragi gospod! V svojih kočijah se potrebujem krogelje iz pištole.«

»Veste kaj, gospod, resnično mi delate krivico,« sem rekel zdaj, ko sem imel zopet samega sebe v oblasti. »Tukaj me vidite pred seboj kot pravi kip miru. Kako naj si natočim kozarec, ne da bi se spotikali nad menoj?«

Ves bled in obupan sem tako govoril. Bil sem brez načrta, brez vsakega upanja. Hotel sem samo zavlačevati ves reč še nekoliko, potem pa se podati. Vendar me ni bila volja podati se niti trenutek prej.

»Kaj pa se pravi to?« je vprašal.

»Kar se tiče vašega ljubčivega predloga? Resnica. Prav gotovo vam ne pokažem svojih listin. Ne vstanem od mize in ne grem na cesto, da bi šel obiskat vaše uradne ljudi! Preveč spoštujem svojo prebavo in imam premalo hrepenenja po polcih.«

Sklonil se je naprej, mi pogledal naravnost v obraz in iztegnil roko po vrvič za zvonček. »Poglejte, gospodič; ali vidite to pripravo za zvonček? Povem

»Poglejte, gospodič...«

vam samo toliko, da čaka natakar spodaj; samo potegnem, pa zleti po stražnika.«

Malomarno sem spomignil z ramo. »Bog ve, da je vsa reč prav zabavna. Zagolovim vas, da napeto čakam, kako se razvije ta vaša izredna čudaška igra.«

Brez vsake besedice je strmel v moj obraz, me gledal iz oči v oči in držal za ročaj zvonca. Zdajci je prišla odločilna dirka. Gledal me je tako, da je bilo videti kot da bi se mi obraz skremžil, izraz na njem izpremenil, smehtjanje, s katerim sem prišel izpremembo v rešanje kakor pri človeku na natezalnici. Da povem na kratko, moči so me zapustile.

»Ali imate kaj zoper to, če vstaknem roke v hladni žep?« sem vprašal. »Ni še minute tega, ko ste bili videti strašno nervozni!«

Globoke je vzdihnili in se obrnil proč, in lahko mi verjamete, da sem se podvzival in takisto storil.

»Veste, hladnokrvni pa ste in to čislam,« je rekel. »Torej položite sto funtov semkaj na mizo, pa vzamem kočijo in vam dam ves jed a pijajo povrhu!«

»Oprostite vendar!« sem viknil ves zmeden ob njegovih besedah.

»Vi mi plačate sto funtov, za to pa jaz prevzamem kočijo. Saj je le malo več, kolikor velja,« se mi je zarežal.

Ne spominjam se, da bi me kakšna reč pripravila v boljše voljo nego ta nesramna ponudba. Bila je tudi nič kakšna smešna in že zavoljo tega dobrodošla, vsaj sem se lahko zopet smejal. In sem se tudi smejal tako razposajeno, da so mi solze teklo po licu in vsakokrat, kadar me je smeh malo popustil in sem zopet pogledal krčmarju v obraz, sem se vnovič lomil od smeha.

»Vi šegavi človek, boste še vzrok moje smrti!« sem zaklical in si brisal solze.

Zdaj pa je postal moj prijatelj ves zbehan in zmeden, in ni trajalo dolgo, da mi je ponudil dvajset funtov za kočijo. Naglal sem ga na pet in dvajset in za ta znesek zaključil kupčijo. Bil sem vesel, da sem sploh nekaj dobil; in še sem že barantal, sem storil samo zaradi tega, da bi bil moj umik lepši.

»Oprostite, je že vse prav in lepo, svojo dolžnost pa moram le storiti.«

Vendar sem imel zanj še drug poper pripravljeno za slovo. Vstal sem. »Pri tej priči zapustite sobo! To je pa že preveč. Je ta človek znorel?« Toda že mi je bilo žal moje nagle jeze, pa sem pristavil:

»Saj razumem žalo, kot vsak drugi, ampak to je bilo že od sil! Takoj mi pošljite mojega stražaja in svoj račun!«

Ko sem ostal sam, sem se kar čudil nad toliko svojo drznostjo in sem si mislil: če bo kdaj postal po stražnika, bo porabil edino mogočo priliko in zdaj pošal ponj. Toda v vedenju in ravnanju tega človeka sem čutil, kakor po nekem notranjem nagibu, da je nekaj izdajskega, kar se je izogibale ravnih potov. In čeprav je bil tako zelo pretkan, je vendar pustil, da mu je ta prilika do slave ušla iz rok. Z Rowleyjem sva lahko odšla z vso svojo prtljago in ne da bi bila povedala, kam sva namenjena; moj prijatelj pa je samo oprl brado ob dlan in šmerikavo pa neodločno gledal za nama, ko sva odhajala.

Menim, da je bil to eden največjih mojih uspehov. Bili so me osramotili, mi strgali krinko z obraza in zahtevali od mene, da storim nekaj, kar je bilo samo po sebi umavno, češar pa z nobenim izgovorom nisem mogel zavrniti. Toda nosil sem glavo pokonci, dvignil silen vik in kriki, pa sem zdaj bil zopet svoboden in prost na kraljevski cesti, čeprav se je bilo zdelo tako nemogoče. Vendar me je vsa prigoda jasno opominjala, da moram biti previden.

22.

Srečanje v veselim norcem.

Mojše preskočim naslednjih petdeset, šestdeset milj najinega potovanja. Večji del vesega pota sva se trudila — kakor se je pokazalo, brez uspeha — da bi zabilasla ves sledove za seboj; moj bratranec je namreč ves čas zasedoval rdečo kočijo in se mu je brez izgubljenega časa vselej posrežilo, da me je izsledil, kje sem prenočeval. Izvohal me je tudi seveda v Kirkly Lonsdale, kjer je moral krčmar pretakati bridke solze, ko je doznal, kakšne priliko je spustil iz rok. In od Kirkly Lonsdale mi je bil brez vsake nezdode drždema za petami ves do vrat edinburške pošte.

Dan se je nagibal h koncu, ko sva drdrala s Rowleyjem ob veselih glasovih pošnega roga in pketu konjskih kopit skozi Edinburška vrata. Tukaj sem bil na svojem poprišču in kraju svojega prejšnjega ujetništva, pobege in junakaške dejanja, pa seveda v istem mestu kot moja draga. Srce se mi je širilo in dozevalo sem si kot velik junak. Ves čas, ko smo se peljali čez mostove, sem sedel zraven kočijaža s prekrižanimi rokami, resnobnega obraza, odločno zroč vsakomur v oči in vsak hip pripravljen, da slišim vzklj, da so me prepoznali. Vendar je gladko obril obraz že sam dobra preobleka in razlika med rumeno haljino in lepo srčkasto, dobre prijajočim svim, s črno kožubovino podloženim plaščem, tesno se prilagajočim blačam pa imenitnim klobukom je tudi velika.

Pa vzlic temu sem bil vesel, ko sem se umaknil na občestni hodnik in množici, ki se je bila zbrala, da dobi svojo pošto. Bila sva torej na cilju pred nama je bilo le še malo dneva, in sicer v soboto popoldne, na predvečer slovite škotske nedelje. Nesa sva svojo prtljago sama, kajti ni me bila volja, da bi najel kakšno kočijo ali tudi same nosača, ki bi lahko bil pozneje zveza med mojim stanovanjem in pošto pa me lahko iznova spravil v kakšno zvezo z rdečo kočijo in Ayleburyjem.

Imel sem srečo, da sem ugledal na severni strani St. James Squara v nekem oknu tretjega nadstropja listek za opremljeno sobo. Ker mi je bila najemina in udobnost pri izbiri stanovanja vseeno, sva stopila v Rowleyem brez odloga v hišo in šla po stopnicah navzgor.

Odprija nama je gospa od sile kleslega obraza. Prejkon jo je vse življenje mučila izguba drugega in zadnji je nemara nameril nanjo stoprav sinoči. Moj glas je bil pridružen, ko sem jo nagovoril. Obotavljaje je priznala, da oddaja sobe, celo pokazala jih je nama; bila je ena dnevna soba, krasne nje pa spalnica, in iz obeh je bil krasen razgled po zalivu in okolici; obe sta bili precej prostorni in okrašeni s slikami, opažom s školjkami in s knjigami, ki so ležale na mizi. Pozneje sva videla, da so to bile pobožne knjige s posvetitvijo, kakor n. pr. svoji krščanski prijatelji, ali »vsi pobožni znanki in Gospodu, Bathiah Mc Rankine«. Toda te najine »krščanske prijateljice« ni bilo mogoče pripraviti do tega, da bi se pokazala bolj uslužno niti kar se tiče najbolj navadne in razveseljive reči na svetu, namreč, da bi povedala ceno. Stala je pred nama, majala z glavo in krulila včasih kot golobica, prava podoba obupa in odganjanja. Glas ji je bil tako otožen, da še nisem alihal takega, in s tem glasom nam je naštevale cele grmade težkoč in ugovorov.

(Nadaljevanje priložnosti.)

Tehniška vojska v srednjem veku

Nemški padalci

Sodobna vojska je v prvi vrsti vojska tehnike. Pa tudi prejšnje vojske so bile v gotovem pogledu vedno tehniške vojske. Gotovo je, da so bili časi, v katerih tehniški napredek v vojskovanju ni bil važna zadeva. Nasprotno pa je bila doba okrog l. 1500. doba mnogih novih tehniških zamisli tudi na področju vojskovanja.

Iznajdba tiskarstva je podpirala ta razvoj. Spisi o oborožitveni tehniki, zidanju trdnjav in strategiji so zelo narasli. V debelih bukvah tedanje dobe najdemo različne tehniške fantazije, ki dandanes niso kar nič več tako fantastične, n. pr. načrt bojnih vozil, ki so polni topovskih cevi, ki molijo iz vozov; celo načrte vozov, ki je njih pogonska sila — to so bili konji — skrita v notranjosti; to je bil pač srednjeveški tank.

Med drugimi iznajdbami, ki so prodrle šele kasneje, zasledimo topove, metalce ognja, zažigalne bombe, potapljaške zvonove za pionirje, prve težke strojne puške, nazvane mrtvaške raglje — skratka, bilo je mnogo novotarij in tehniški duh je bil vsepovsod izredno razgiban.

Nova oborožitvena tehnika se je izražala tudi v postopku: pojavile so se strokovne čete. Jezdci so kot novost dobili puške. Nastalo je prvo sodobno topništvo, lahko in težko bojno topništvo, medtem ko so doslej uporabljali topove samo kot omrambo za trdnjave. »Debela Bert« srednjega veka je tehtala 80 stotov in je bilo zanjo in za vso opremo potrebno 72 konj. V tridesetletni vojni je švedski kralj Gustav Adolf spravil na bojno polje izredno novost: topove za pehoto. To so bili lahki topovi, ki so bile njihove cevi prevlečene z usnjem. Kraljevski vojaki so imeli tudi prve lahke puške, nazvane muškete.

V 17. stoletju so poleg strelcev še vedno igrali čete s sulicami važno vlogo. Takrat so iznašli bajonet, ki je združil čete strelcev in suličarjev v eno skupino. Druga, navidezna iznajdba je imela še večje posledice: to so bile papirnate patrone. Dotlej je bilo treba namreč vedno prej vzeti smodnik iz mošnje za smodnik, ga izmeriti in stresti v cev. K temu je treba dodati še nov način izvežbanja čet v oddelkih, ki so streljali drug za drugim, tako da je njihovo streljanje sličilo streljanju s strojnimi.

Vojaki pri napravah, ki napovedujejo bližanje letal

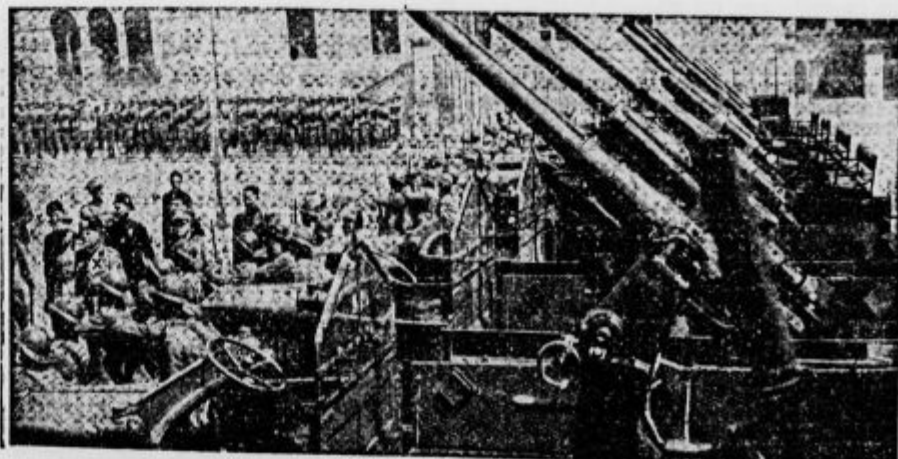
Slušna naprava italijanskega protiletalskega topništva

Nemška protiletalska strojnica

Nemški metalci bomb

Sodobna italijanska motorizirana protiletalska baterija

KRALJIČEK

Ljudska povest Podomacil Franče Premrl

»Tako je v redu. Sedaj si pa nikar ne domišljaj, da ti bom dal denar kar na roko. Ne, bilo bi ga škoda; v par tednih bi itak vso vlogo zapil in spravil. Denarja ne dam tebi, ampak tvojemu sinu, Janezu, to se pravi, naložim ga na hranilnico in napisem njegovo ime. Brž ko bo fant pololeten, bo lahko dvignil iz hranilnice vseh tristo goldinarjev z obrestmi vred. Kapital je njegova lastnina.«

»To je krivica, goljufija, nezakonitost,« se je spiral Vetrnjak, tresoč se po vsem telesu od razburjenja.

Sedaj je prebral Vetrnjak pisavo.

»Kaj?« je zarohnel Jernač Godrnjač. »Ali si tak podlež, tak brezsrčen oče, da hočeš svojemu bogemu otroku vzeti njegovo edino lastnino, da jo zapíšeš in zavesejšaš. Fuij, sramuj se, ti neznamni Vetrnjak!«

Ko ga je urar tako ošteval, se je zviljal kot lišica v skobin, nato je zopet zarentačil:

»Nobenih pogojev ne bom držal in povem vsem ljudem, kako ste z mano naredili.«

»Zini mo samo besedico in prekrši en sam pogoj, tedaj pokazem pisanje in povem povsod, da si prodal svojega otroka. Potem si opraviš pri vseh dostojnih ljudeh. Opijuvali te bodo.«

»Sramota je za vas,« je rekel Vetrnjak kislno.

»Zame ne, pač pa je največja sramota za očeta, da prodaja svojega otroka, samo da pride do denarja za pijačo... Sedaj sva opravila... Pojdi mi lupred oči, poberi sel. Toda zapomni si tole: Imam te v rokah. Če storiš kaj proti moji volji, ti lahko nemogočim bivanjem v teh krajih.«

»Prekleti lišjak!« je zarohnel Vetrnjak, ko je prijel Jernač Godrnjač za kljuko pri vratih in spustil noter psa. Brž je tedaj zginit skozi vrata in jih logoten zaloputnil za seboj. Zunaj je robantil:

»Zvijanež me ima tako v kleščah, da se niti ganiti ne morem... O ti vražji slepar, ti zlodeje!«

Niti koraka ni več naredil v Gorjansko, ampak je šel v velikem ovinku okrog trga in je odkotikal, ne da bi se še kje ustavil, proti Volčam.

VII.

Za Janeza, Kraljička, so se začela sedaj huda leta. Po eni strani je moral opravljati gospodinske posle — pospravljati, pomivati, pometati bit, da, celo v kuharski umetnosti se je moral sčasoma vaditi in pripravljati vso hrano doma, po drugi strani pa ga je vzel mojster v strogo urarsko lovo. Večkrat je zahleval od moči in zmoglosti mladega fanta še skoraj preveč. Toda Kraljiček je vse pogumno prenašal, čeprav ga večkrat zvečer niso bobile samo roke in noge, ampak tudi glava. Vendar je pa mojster gledal na to, da je imel vajenec dobro obleko in posebno zadostno hrano in počitek ponoči, tako da se je fant telesno vedno bolj razvijal. Vzgaljal ga je tudi v raznih vednostih, katerih se ni poznal, a ta pouk se je vršil na videz šlo slučajno in nenamenoma. Večkrat mu je moral fant brati zvečer iz kake knjige, posebno iz obče zgodovine, in česar ni deček razumel, mu je mojster na kratko, godrnjaje, a jasno razložil. Dvakrat na teden je moral fant napraviti obračun o dohodkih in izdatkih, pisati pisma dobaviteljem urarskega blaga ali pripravljati načrte o ustroju ur, in tu je mojster neizprosno grajal in popravljal. Kraljiček pa je dobival vkljub temu vedno več veščajev do urarstva. Ko mu je dal mojster tu in tam kako zabavno knjigo, da bi jo bral za razvedril ob nedeljah popoldne, jo je kmalu odložil na stran

in se tem raje zatopil v strokovni urarski list z lepimi slikami. Po preteku dveh let je znal izvršiti Kraljiček je tako izborna dela v urarski stroki, da se je mojster po pravici kar čudil spretnosti in nadržanosti svojega učenca. Toda Jernač Godrnjač ni nikdar niti z eno besedo pohvalil ravno tako marljivega kot častiteljnega učenca. To je bil poseben vzgojni način starega čudaka. Če je izvršil vajenec kako delo pomanjkljivo, ga je mojster strogo, a mirno opozoril na napake. Če je pa dovršil fant kako delo brez vsakega pogrška, je urar dlakocopil in delal opazke brez konca in kraja. Kraljiček pa se je na to mojstrovo skopost v pohvali in radodarnost v graji kmalu navadil in si je ustvarjal lastne sodbe o svojih delih.

Posebno neprijetno je bilo za Kraljička bolešno nezaznanje, s katerim ga je mojster tu pa tam zasledoval. Nastavljal je prosodušnemu mlademu fantu zapeljive pasti, da bi preskusil njegovo poštenost in značaj. Tako je položil večkrat kam na okensko polico, na kako stajalo ali v kak kot manjši in večji zneske denarja in jih zopet pobral šele čez več dni, ko se je prepračil, da ni nič zmanjkalo. Nekoč je imel v kleti polno skledo lepih, dobro prešetih jabolk. Tu je prišel nekega večera s skledo z jabolki in delavnico in je ostro nahrulil vajenca:

»Ti — ti paglavec, vzel si dve jabolki.«

Fant je postal ves žareč in je rekel nato v navalu jeze:

»Jaz nisem nobenega vzel. Krašči nisem bil nikdar vajen in ne pustim, da bi me imel kdo za tat.«

»Hoho,« je renčal Godrnjač in je prešel nato jabolka še enkrat. Ko je spoznal, da res nobeno ne manjka, je porinil skledo pred vajenca in rekel zamolklo:

»Tu jih imaš. Vsa so tvoja.«

»Nemaram nobenega,« je odvrnil fant trmasto.

»Tako, tako,« je reval sedaj Godrnjač, »s trmo povračaš svojemu mojstru in dobrotniku. Da se mi kaj takga več ne drzneš! Vajenec mora znati tudi kaj potrpeti. To spada tudi k učenju. In sedaj ti hočem še nekaj povedati. Ti imaš dve glavni slabosti, to sta ponos in jeza. Pa zapomni si: Ponos in

...mu je mojster na kratko razložil.

trma sta iz enega grma. In da si trmast vročkrvnež in da svojo jezo tudi dolgo kuhaš, ne moreš utajiti. Jeza je ogenj, ki ga mora kristjan gasiti, sicer ma seže dušo.«

Na vajencvih ustih se je prikazal porogljiv nasmeh.

»Ti paglavec, ti si misliš nekaj slabega o meni,« je zavpil Godrnjač, motreč fanta z bodečimi pogledi; »kaj si misliš? Povej takoj!«

»Saj niste moj spovednik,« je drzno odgovoril vajenec.

»Vesel sem, da nisem. Pa ti vendar vidim v dušo. Kar se tiče jeze, si si mislil, naj pometa mojster najprej pred svojimi lastnimi vrati. Ali ni tako? Povej po pravici!«

»Da, prav tako sem si mislil.«

»Vidiš, kako ti gledam v dušo, ničesar mi ne moreš prikriti... Toda če je mojster Jernej jezen, ima tehten vzrok za to. Njegova jeza je upravičena, tako rekoč sveta jeza. Zapomni si to.«

Rad je zastavljal Godrnjač tudi zvijačna vpra-

šanja na Kraljička, da bi ga morda zasačil na laži. Nekoč ga je oprezujoče vprašal:

»Kaj govoriš tam pri Pekovih o meni, svojem bratu in stricu?«

Fant je osupnil, in šele po nekotikem obotavljanju je odvrnil:

»Nimam časa, da bi poslušal, kaj govoriš. Vzajem mleko in grem nato brž zopet domov.«

»Ti potuhnjeneč, ti se mi izmikaj! Vajenec mora biti odkritorečen in s svojim mojstrom držati.«

»Saj to tudi vedno delam.«

»Potem ti ne more biti vseeno, če govoriš o tvojem mojstru slabe reči.«

»O tem ne vem nič. Jaz sam nisem nikdar o vas kaj slabega govoril.«

Godrnjač je čudno zmrdal z obrazom, nato je zopet vrtil:

»Pri Pekovih te hujskajo proti meni.«

»Ne, tega ne delajo... Majda je večeraj celo

»Ti si domišljaj...«

rekla, da je dobro, da sem pri vas; da imate vsaj koga, ki gleda na vas, če bi kaj po rebovali.«

»In bi skrbel zame, če bi zbolel?«

»Rad — gotovo. To je moja sve a dolžnost.«

»Hm — hm — hm — hm... in če mi Ma' da nič slabega ne priželi, je dekle pač boljše kot drugi,« je mrmral Godrnjač.

Deset let je preteklo, ne da bi se kaj posebnega zgodilo. Kraljiček je postal velik, močan mladenič, ki ga je le njegova neznamno šepajoča leva noga oprostila vojaške službe. Njegova sorazmerno razvita postava, njegov umirjen nastop in zlasti njegove velike modre oči poleg črnih las mu je dajalo posebno lepoto. Ko je šel po cesti, niso gledala samo dekleta za njim, ampak tudi starejši ljudje so ga občudovali. Ze z devetnajstimi leti je naredil z odličnim uspehom svojo strokovno preizkušnjo in je postal sedaj izučen urar, tako da ni za svojim mojstrom v izurjenosti prav nič zostajal, da, v marsičem ga je še celo prekašal. Zaradi dolgoletnega očevarjenja z Godrnjačem se je pač navzel njegovega rešenega obnašanja, toda ne njegovega olurnega in osornega značaja. Sicer ni govoril veliko, toda bil je z vsemi ljudmi priazen in izredno postrežljiv do odjemalcev. Ko je Godrnjač zapazil, da je njegov pomočnik pri ljudeh vedno bolj priljubljen, dočim so do njega mrzli in nezauzani, in zlasti, ko se mu je zdelo, da etavijo marsikateri naročniki več zaupanja v pomočnikove kot v mojstrove sposobnosti, se je lotevala starega čudaka celo majhna zavist. Godrnjač je še bolj kot prej nad pomočnikovi izdelki in ga je venomer zbačal z dvomnimi, pa neprikritimi zlovoljnimi namigovanji. Nekoč je menil mojster, da je iznašel novega »ravnilca« za popolnoma natančno uro. Tu ga je opozoril pomočnik na sestav, ki ga je on sam izumil in je bil veliko bolj priroten in poraben kot mojstrova iznajdba. Nekaj časa je mojster načrt motril in uvidel, da ima pomočnik prav, pa je vendar pogledal nato mladeniča z mrkim pogledom in ga ježno nahrulil:

»Da, da, tak je novi, prevratni, vražji svet. Jajce hoče vedeti več kot kokoš, in mlekozobi mladič si drzne, dajati nauke odraslim, izkušenim možem.«

Ko je pomočnik molčal in mu je igral okrog usten samo rahel nasmeh, je bil stari še bolj razkačen in je reval:

»Ti si domišljaj, da si padel kot učenjak v mojo hišo, ko sem te vendar jaz potegnil iz blata in ti z neskončnim trudom pomagal naprej.«

»Mojster, dobro se zavedam, da se imam za vse vam zahvaliti,« mu je egeel v besedo mladenič.

(Nadaljevanje prihodnje.)

SPORTNIK TOMAŽ PRIPOVEDUJE

O tistih, ki so prvi priplezali na vrh Triglava

Ali si morete misliti, kako pusta in prazna bi bila zemlja, če ne bi bilo gričev in hribov, pa globoko vrezanih dolin in visoko štrlečih vrhov, pokritih z večnim snegom in ledom? Zaradi naše bližine in daljine okolice se pač ne moremo pritoževati: prekrasna je in posejana z zelenimi griči, daleč za njimi pa v jasnih, sončnih dneh vidimo belo-sivo skalovje, ki štrli v oblake. To so gore, ki so jih planinci že stokrat obiskali in o katerih bi vam lahko pripovedovali toliko zanimivih doživetij.

O tistih, ki so se prvi povzpeli na Triglav, sem hotel danes pripovedovati.

»Ali si bil zraven?« me boste vprašali.

Moj Bog, kako naj bi bil zraven, ko pa so ljudje lezli na Triglav tudi že prej, preden je hodila Napoleonova vojska po beli Ljubljani! Pred stoletji še ni bilo nobene poti ali steze na Triglav. Pastirji so prihajali samo na planine, kjer so potali pasli svoje črede, kdaj pa kdaj pa se je prikazal v višinah tudi lovec, ki je prišel na gamee. Na vrh pa si ljudje dolgo stoletja niso upali.

O Triglavu so vedeli povedati marsikatero lepo povest. Najbolj znana je pač tista o Zlatorogu in o belih ženah, ki so imele svoj prekrasni gorski vrt pod Bogatinom. Tam je bila tudi voltina v pečevju, v voltini pa bogastvo zlata in srebra, kakršnemu ni enakega na svetu. Vendar ljudje niso smeli v Zlatorogovo kraljestvo, zakaj bele žene so začele valit kamenje na vsakogar, ki bi se jim drznil približati. Take in podobne povesti so si ljudje pravili o bajselovnem življenju v skalah, ki segajo do oblakov.

In tudi tiste, ki niso verjeli vražam, ni mikalo na vrh Triglava. Bali so se dolge poti, bali padov, kamenja, ki se ruši, megle in mraza. Planine so pred stoletji našli predniki radi gledali in so jih ljubili, obiskovali pa so jih samo pastirji, lovci in gozdarji. Znanstveniki in je seveda zelo mikalo, da bi prišli na vrh Triglava, ki kraljuje nad vsemi Julijskimi alpami. Nekatere je zanimalo zemljepisje, druge vremenoslovje v gorah, tretje rastlinstvo in živalsstvo. Cisto zanesljivo ne moremo reči, kdaj in komu se je prve mu posejelo priti čez nezavarovano pečevje na vrh Triglava. Po pripovedovanju profesorja Haqueta pa je verjetno, da so prišli ljudje prvič na vrh leta 1778. Skupino srečnih hribovcev je vodil Willonizer, sraven pa sta bila tudi lovec Matija Kos iz Jereke in Luka Korošec z Gorjuš. Presečni so bili, ko so prišli na vrh in so navdušeno vklesali v živo skalo svoja imena.

Maretko pred njimi in marsikdo za njimi je v življenjem končal svoj poizkus, povzpeti se na najvišjo goro. Tako lahko razumemo tudi navdušenje jeseniškega kaplana Janeza Dežmana, ki se je povzpel na Triglav dne 8. avgusta leta 1809. In napisal na listič: »Bil sem tako korajzen — tale listič naj ostane tukaj — ne jemlji ga ven — moje največje veselje je v gorah.«

Listič s tem napisom je spravil kaplan Dežman v steklenico, jo zamašil in spravil med kamenje, kjer so jo pozneje našli. Našel jo je tri leta pozneje naravoslovec Sieber iz Prage, ki je prav tako napisal spominski listič in ga spravil v steklenico. Sieber se je vpisal v nenavadno triglavsko knjigo: »Takole: »Po Haquetu sem tretji. In ti, hralec, boš četrti. Uživaj trenutek, kajti v življenju ga ne boš več ujel.« F. W. Sieber, botanik iz Prage, 22. julija 1812.

Pred dobrimi sto leti je bilo potemtakem že več ljudi, ki so se lahko ponašali s tem, da so že bili na vrhu Triglava. Njihovo navdušenje in ponos moramo razumeti zaradi tega, ker takrat še ni bilo planinskih steza, markacij, klinov, izklesanih stopnic, zavarovalne žice, planinskih koč in podobnega. Prvi planinci, ki so se podali na deviški Triglav, so morali sami iskati smer in sami so morali nositi s seboj jed in pijačo. Njihova pota so bila zelo tvegana.

Ko se je pozneje razvilo planinstvo, je postalo potovanje v gore neprimerno lažje in varnejše. Župnik z Dovjega je kupil košček pečevja na vrhu

NAŠI VELIKI MOŽJE

Ignacij Borštnik

Med naše velike može moramo prišteti tudi največjega igralca svoje dobe Ignacija Borštnika.

Rodil se je leta 1858. v Cerkljah pri Kranju na Gorenjskem. V Ljubljani je napravil nekaj razredov gimnazije in učiteljska, pa se ni posvetil učiteljskemu poklicu, marveč je vstopil najprej v službo pri banki Slaviji kot uradnik. Obenem pa je že zgodaj začel nastopati kot preprost igralec v takratni ljubljanski čitalnici, in sicer že leta 1882. Tako je nekako tri leta igral na čitalniškem odru inčasoma dobil nenavadno veselje in nadarjenost za igralca. To spoznanje, da je rojen igralec, ga je potem 1885 napotilo na Dunaj v tankajšno igralško šolo, ki jo je Borštnik obiskoval eno leto. Ko se je 1886 vrnil v Ljubljano, je tukaj takoj ustanovil in vodil dramskično-igralško šolo in začel obenem prirejati s tovariši igralske predstave še v starem ljubljanskem gledališču. Toda uroda mu ni bila popolnoma naklonjena, kajti že naslednje leto 1887. je v Ljubljani zajel požar staro gledališče in zaenkrat je Borštnik izgubil streho, pod katero se je tako dobro počutil. Zato se je za nekaj let moral zopet preseliti na čitalniški oder, s katerega je bil izšel. Tamkaj je najrajši igral ljubimce in smešne, komične vloge.

Nova doba za njegovo igralsko nadarjenost se je začela, ko so že pet let po požaru 1892 odprli novo ljubljansko gledališče. Ob tisti priložnosti se je Borštnik izkazal: govoril je uvođ pisatelja in pesnika Funtka in sam priredil Jurčičevo Veroniko Desentško. Toda v Ljubljani je ostal Borštnik samo dve leti po tem, ko so odprli novo gledališče. Igralska pot ga je namreč 1894 povedla na Hrvaško, v Zagreb, kjer je ostal polnih 25 let. Šele po koncu prve svetovne vojne 1919 se je vrnil zopet v Ljubljano k na novo oživljeni ljubljanski Drami. Toda sedaj mu ni bilo dana, da bi dolgo razveseljeval s svojimi lepimi nastopi naše občinstvo, kajti že v septembru 1919 je v Ljubljani umrl.

Sprva je seveda kot vsak začetnik igral tudi Borštnik samo manjše vloge, časoma pa zmerom večje in težje. Že v Zagrebu je pa prevzemal najtežje vloge pomembnih svetovnih dramatikih umetnin. Posebno so se mu priljubile vloge iz dram največjega svetovnega pisatelja iger Shakespearea. Tako je v svoji skoraj tridesetletni igralski karieri igral vlogo Kasija v njegovem Juliju Cezarju, Hamleta, Shyloka v Beneškem trgovcu, Riharda III., Molierevga Tartufa, Albo, Jaja v Othelu itd. Morda so mu bile še ljubše od Shakespeareovih junakov vloge v igrab modernih velikih pisateljev, kakor so: Strindberg, Hauptman, Sudermann, veliki italijanski pesnik d'Annunzio in Ibsen. Prav Borštnik je prvi seznanil Slovence z marsikaterim od teh svetovno znanih dramatikov, posebno z Ibsenom. V poznejši dobi, ko je kot igralec dozorel, je najbolje, zares kar moštoreko prikazoval starce. Tako je na primer bil že hudo bolan, ko je 1919 v Ljubljani še igral ritmojstra v Strindbergovi igri »Oček. Najbolj priljubljena in splošno najbolj znana slavnostna vloga Borštnikova pa je bila vloga Kantorja v Cankarjev igri Kralj na Betajnovi.

Borštnik je bil tudi sam pisatelj iger in kot tak je bil učence nemškega dramatika Anzengruberja, čigar igro Prabitico imamo v slovenskem prevodu in so jo igrali že po številnih naših podeželskih odrih. Borštnik je bil pesnik, a njegove peemi nimajo posebne pomena v naši književni zgodovini. Pomembna pa je njegova dramatizacija Tavčarjeve povesti Otok in Struca, pa izvorni njegovi igraci Stari Ilija in Ponesrečena glavna skušnja ter še: Ni moj okus. Toda vse te njegove izvirne igre so ostale v rokopisih in so si jih le nekateri odri lahko izposodili.

Naš veliki igralec je bil v resnici rojen za oder, zmerom je ostal miren in resen, ni samo

deklamiral svojih vlog, marveč jih je v resnici igral. Vse stavke je govoril precej hitro. Svoj govor in glas je imel v popolni oblasti, znal ga je izvrstno spreminjati po vsebini stavka in pomenu vloge. Poseben mojster pa je bil v prikazovanju duševnih lastnosti in duševnih globlin tistih junakov, ki jih je prikazoval. Kako se je priljubil ljubljanskemu občinstvu s svojo vlogo Revčka Andrejčka!

Zaradi vseh teh odlik je bil Borštnik splošno priznani največji slovenski igralec tiste dobe, torej je prav, da ga tudi mi v tem pregledu naših največjih mož imenujemo in mu damo mesto, ki mu ga je že dodelila slovenska dramatika in splošno kulturna zgodovina.

PRAVNI NASVETI

Kdaj mora prevzemnik izplačati doteč s. J. U. Oče in mati sta bila solastnika posestva. Pred štirimi leti je umrla mati, vi ste pa prevzeli njeno polovico posestva in se zavezali svojim trem bratom izplačati vsakemu po 8000 dinarjev. Vprašate, kdaj imajo bratje pravico zahtevati od vas izplačilo tega denarja? — Pogledite pri sodišču v zapuščinski spis pokojne matere. Če ni n. pr. rečeno, da imate izplačati ob polnoletnosti, ali če ni naveden sploh noben rok, potem ste dolžni na zahtevo bratov delati takoj izplačati. Bratje pa nimajo pravice zahtevati sedaj vsak po 8000 lir, ampak le po 8000 din., to je 3040 lir.

Spor zaradi kokoši. F. K. T. Vprašate, koliko kokoši sme rediti posestnik, ki ima posestvo sredi polja. Vam so delale kokoši tega posestnika v preteklem letu na polju velika škoda, pa vprašate, kaj naj napravite s kokošmi, ki jih zalotite na svojem vrtu? — Posestnik lahko redi kokoši, kolikor hoče. Če vi zalotite na svojem zemljišču tuje kokoši, nista upravičeni, da jih pobijete. Smete jih prepediti, ali če ste imeli škodo, smete zasebno zadržati toliko kokoši, da zadostuje za odškodnino. Vendar se morate v osmih dneh pogoditi z lastnikom ali pa vložiti odškodninsko tožbo, če ne pa vrniti zarubljene kokoši. Višino škode bo sodišče v pravdi določilo po zaslišanju izvedencev-cenilcev. Ti bodo n. pr. povedali, koliko so vam tuje kokoši napravile škode, ko se pasejo po vaših njivah.

Terjatev prevžitkarice. L. R. L. Na posestvu ima stara mati vknjižen prevžitek. Za približek ima zgovorjeno nekaj mesa in žita. Hrani se pri skupni skledi. Ali je ta užitarica upravičena zahtevati zaostanke na približku za zadnja štiri leta? — Prevžitkarica sme zahtevati vse, kar si je v izročilni pogodbi izgovorila. Lahko s tožbo zahteva točno dajatev vseh izgovorjenih približkov za tri leta nazaj. Kar pa je čez tri leta, je zastarano.

Pravica gospodarja zaradi zavarovanja najemnine. K. Z. Najemodajalec, to je hišni gospodar, ima v zavarovanje najemnine zastavno pravico na pohištvu in premičnine, ki so last najemnika ali njegovih, z njim v skupnem gospodarstvu živečih rodbinskih članov, kolikor niso izvzete od rubeža. Od rubeža so izvzeti n. pr. najpotrebnejši kosi pohišstva, to so: postelje, miza, stoli, ne pa nočne omare, ogledalo itd. Izvzeta je tudi ena delovna in ena pražna obleka, ostala obleka pa ne. Ako se najemnik izseli, ali ako se stvari raznosijo, a najemnika ni plačana ali zavarovana, sme najemodajalec, t. j. hišni gospodar pridržati stvari na svojo nevarnost, toda mora v treh dneh priti za zastavni popis ali pa stvari izročiti.

Pot v posekanem gozdu. D. F. Z. Pred leti ste kupili parcelo, ki je bila poprej gozd, vendar je bil gozd posekan pred 10 leti. Po sredini parcele vodi pešpot. To parcelo ste spremenili v sadovnjak in tudi lično hišico mislite postaviti. Vprašate, če lahko pot preko parcele zabranite, čeprav to pot, kot trdijo sosede,

Triglavu in tam postavil skromno zavetišče — po njem *Aljažev* stolp imenovano. Sedaj župnik Aljaž počiva na triglavskem pokopališču v družbi z mnogimi planinci, ki jih je doletela smrtna nesreča v triglavskih stenah.

Pisane zanimivosti

Plamenček vžigalice vidiš kilometer daleč

V Berlinu so delali tozadevne poskuse in so dognali, da je ponoči, ob popolni temi, videti plamenček goreče vžigalice en kilometer daleč! Plamen navadne laterne na petrolej — ali petrolejske svetilke — je viden 7 kilometrov daleč, a luč sobe, ki je navadno razsvetljena, je videti na 20 kilometrov razdalje. Vse to je jako važno zavoljo predpisov o zatemnitvi kakega kraja.

Krvoločni rosomah

Finsko časopisje poroča, da je rosomah v pokrajini Sodankylä na severnem Finskem naenkrat raztrgal 80 severnih jelenov. Redka roparica živi na skrajnem severu v gozdnatih in gorskih pokrajinah Laponske. Severni jeleni se je zaradi krvoločnosti zelo boje. Nenasitna zver umori na tučate živali a tem, da jim pregrizne vrat in pije kri.

Deklice rastejo hitreje od dečkov

Na Moravskem so zdravniki preiskali več tisoč otrok v starosti od 10 do 13 let. Zlasti so se zanimali za njihovo rast in dognali so, da raste dekleta hitreje od fantov. Zanimivo je, da do 10 leta v rasti na splošno ni razlike med deklicami in dečki, deklice so neredko celo manj razvite od dečkov, potem pa jih v rasti ne samo dohite, ampak tudi znatno prekoše.

Povečano pridelovanje paradižnikov

Med posameznimi vrstami solivca se je v zadnjem desetletju vsesplošno povspel paradižnik, ki so ga prej v večjem obsegu uporabljali le v Italiji in Madžarski. Danes se paradižniki uporabljajo tudi kot dodatek pri izdelovanju ribjih konzerv in to zlasti v Nemčiji, kjer je 80 odstotkov mesnih konzerv prirerjenih s paradižniki. Izven Evrope porabijo največ paradižnikov v Zedinjenih državah, kjer jih goje na površini 45.000 ha, od tega odpade 190 ha na tvornice paradižnikovih konzerv.

Italijanske tujsko-prometne naprave

Italija je država z močno razvitim tujskim prometom. Njemu služi 10.000 hotelov, med katerimi je 50 razkošnih in 650 prvovrstnih hotelov, ki imajo skupaj do 250.000 postelj. Vrednost tujskoprometnih naprav cenijo na deset milijard lir. Nedavno je ministertvo za narodno vzgojo sklicalo v Stresi sešestanek predstavnikov tujskoprometne stroke, ki se je bavil z bodočimi nalogami italijanskega tujskega prometa e posebnim ozirom na vzgojo naraščaja za označeno stroko.

Bolgarski »Junakie

bodo praznovali letos 50 letnico obstoja. Ob tej priliki bodo priredili v Sofiji 12. julija velik telovadni nastop, združen z mednarodnimi tekmami. Jubilejne proslave Junakov se bodo udeležili tudi Italijani, Nemci, Madžari, Slovaki in Hrvati.

Zemlja v Makedoniji razdeljena

Leta 1942 je bolgarska uprava v Makedoniji razdelila približno 64.000 ha zemlje, ki je bila last večinoma Srbov, ki so se izselili. 40.000 ha je bilo razdeljenih med 17.000 kmetov. 451 bolgarskih čol in cerkev je dobilo 1500 ha, ostanek pa je obdržala država za sebe.

Varčevanje z elektriko in plinom

V Nemčiji so uvedli varčevanje z električnim tokom in plinom. Gospodinjstva z 10 in več sobami morajo prihraniti 20% električnega toka, ostala pa 10%. Uradi morajo zmanjšati uporabo toka za 30 odstotkov. Dovolili so nekatere izjeme, če je število družinskih članov naraslo ali če so že lani zmanjšali porabo.

Zoper nedostojno modo

V vseh cerkvah milanske škofije so te dni prečitali pastirsko pismo kardinala nadškofa proti nedostojni modi, zlasti v cerkvi. Milanski nadškof greja ženstvo zaradi kratkih rokavov, kratkih nogavic in kratkih kril. V bodoče ne bodo pustili k obhajilni mizi žensk, ako ne bodo dostojno oblečene in dovolj zakrite.

Plačevanje kmetijskih dolgov v Srbiji

Kakor znano se že v prejšnjih časih mnogim erbskim kmetom s plačevanjem kmečkih dolgov ni kaj mudilo. Zdaj je srbeka vlada glede na zboljšanje plačilne možnosti e posebno naredbu sprejela določbo stare uredbe o likvidaciji kmečkih dolgov. Razne olajšave, ki so bile v prvotni uredbi predvidene, odpadejo in tudi plačilni rok se skrajša. Za dolgove nad 500.000 din odpadejo sploh vse dosedanje olajšave.

Na kite so prisegale

V srednjem veku so igrali lasje pri prisegah važno vlogo. Mož se je moral pri priseganju dotakniti las ali brade, žena pa svojih kit. Leta 1904 se je morala zagovarjati pred dunajskim sodiščem grofica Berena von Zollern. Najprej so skrbno pregledali njene kite, da so se prepričali, če nima morda na glavi lasulje. Nato je morala kite položiti na prsi, desnico pa je položila na sodnikovo uradno palico in tako prisegla.

Turško ribarstvo

Turška vlada je pripravila načrt o povzdigi ribarstva. Ustanovili so Ribarsko zdruogo, ki bo skrbela za povzdigo ribolova in enakomerno razdelitev rib med prebivalstvo. Zadruga bo preskrbovala ribičem kredite in uredila naprave za konzerviranje rib. Ribiči dobe socialno zavarovanje. Zgrajenih bo več hladilnic in tovarn za konzerviranje rib.

Švedski primanjkuje delavcev

Bolj pereče kot pomanjkanju surovin je postalo na Švedskem pomanjkanje delovnih moči. Že prejšnje leto je zlasti primanjkovalo gozdnih delavcev ter je bila zaradi tega lani sečnja manjša, čeprav so predvidevali za 20% večjo. Tudi lansko žetev so zaradi pomanjkanja delovnih sil komaj pospravili. Za letos se boje, da se bo položaj še postrvil. Mnogo moških je oblast poklicala v vojaško službo, gospodarstvo pa potrebuje vedno več delavcev. Nazadovol je uvoz koksa in premoga, kar ima za posledico večje izkoriščanje gozdov.

Krpanje vojaških nogavic v brivnici

V šlezjsko hollsteinskemu mestu Eufinu je neki brivec za ženske, ki je uvedel v svoji delavnici zanimivo novost. Vsaka ženska, ki čaka, da pride na vrsto, dobi košarico z raztrganimi nogavicami in krpancem, da jih lahko zašije. Brivnica zbira s posebnim veseljem vojaške nogavice, ki jih čakajoče ženske zakrpajo, da jih pošlje potem bojevnikom na fronto.

Nekaj hrvatskega zemljepisa

Donava je na vsem ozenilju Hrvatske plovna v dolžini 213 km. Sava je plovna za tovarni promet od Siska v dolžini 508 km, za osebni pa v dolžini 136 km. Drava je plovna za tovarni promet od Barča v dolžini 133 km, za osebni pa v dolžini 22 km. Kolpa je plovna od Pokupskega v dolžini 70 km za tovarni, za osebni promet pa v dolžini 20 km. Bosud je ploven v dolžini 40 km za tovarni in v dolžini 15 km za osebni promet. Neretva je plovna od Metkoviča v dolžini 20 km za tovarni, a v dolžini 11 km za osebni promet. Samo za tovarni promet sta plovni reki Krka in Zrmanja in sicer Krka od ustja do Stradina v dolžini 15 km, Zrmanja pa od ustja do Obrova v dolžini 11 km.

Davek bodo s kovinami plačevali

Francoska vlada namerava uvesti posebne kovinske davke. Vsak davčni zavezanec, ki plačuje stanovanjski davek, bo moral plačati tudi kovinski davek. Oddati bo treba približno 2 kg bakra na osebo, vendar se bo davek lahko plačal tudi v drugih neželeznih kovinah. Kdor ne bo plačal novega davka z bakrom, mora odšteti v gotovini od 240 do 260 francoskih frankov za kilogram bakra.

»Domoljub« je vsestransko najboljši slovenski tednik. Naročite ga takoj!

Romunska ovčjereja

Zvezo za pospeševanje ovčjereje so ustanovili v Romuniji. Njena naloga je varovati splošne koristi ovčjerejcev, jim pomagati z nasveti ter skrbeti, da se izvrše vsi predpisi kmetijskega ministristva. Zvezo so ustanovili, ker je morala Romunija doslej uvoziti na leto osem milijonov kilogramov volne.

Delodajalci morajo delavcem dajati hrano

Grška vlada je odredila, da morajo delodajalci dajati svojim nmeščencem in delavcem dvakrat na dan hrano. Če bi to iz tehtnega razloga ne bilo mogoče, dobe delojemalci odškodnino, ki znaša 1200 draham dnevno, kjer se ne daje nikaka hrana in 500 draham, kjer daje delodajalec hrano samo enkrat dnevno. Ta odredba velja za zasebna in javna podjetja in je njen namen zagotoviti manj premožnim slojem zadostno hrano ne glede na dvig cen.

Cena živilm na Romunskem

Cena živil v Romuniji ni posebno nizka, tudi če upoštevamo nizki tečaj leja (11 do 15 lejev za liro). Tako velja kilogram krompirja 18—26 lejev, kg jabolk 36—90 lejev, kg orehov 100—120 lejev, letošnje vino 70—160 lejev, boljše vina 600 do 800 lejev, stara vina 1000—1500 lejev, konjak 2000 do 2100 lejev za liter. Grško oljčno olje v litrskih posodah 950, riž 350—360, čaj 4400, italijanske citrone 8—20, rozine 420 in mandeljni 850 lejev za kilogram.

Bitka na Češkem

Češki minister za kmetijstvo in gozdove je začel pred tedni veliko proizvajalno bitko pod geslom »Dežela in mesto imata skupno mizo«. Smisel gesla je v tem, da bo prehrana vsega prebivalstva ugodnejša, če povečajo kmetijski pridelek. Zato je dolžnost mestnega prebivalstva, da pomaga deželi, zlasti pri žetvenih delih. Posebna naloga proizvajalne bitke je, da se poveča pridelek prstina, oljnatih rastlin in krmil.

SLOVENSKI PREGOVORI

PREGOVORI O JAMI

Ako slepec slepca vodi, padeta oba v jamo.
Bodi seno, ali slama, samo da je polna jama.
Če so na sv. Treh kraljev jamice polne vola, bomo imeli v jeseni polne sode.
Dež pred božičem — jame koplje mlričem.
Enega v jamo, drugega v slamo.
Iz jame — v brezino.
Kdor drugim jamo koplje, sam vanjo pada.
Kdor v jamo leti, se maha lovi.
Kletev vodi v peklenško jamo.
Levo v jamo, desno v ogenj.
Pijanec se spreobrne, kašar se v jamo vrne.
Sorodnik te do jame vleče, a turniti te vanjo neče.

PREGOVORI O ZDRAVJU

Bolezen po vrvi, zdravje po niti.
Bolje je zdravemu v siromaštvu, kakor bogatinu v boleznih.
Brez zdravja ni bogastva.
Dobra misel — pol zdravja.
Golo zdravje — gotova nemoč.
Govorilo je zdravilo.
Siromaštvo — mati zdravja.
Snaga je pol zdravja in pol zadovoljnega življenja.
Veselo srce — pol zdravja.
Zdravje gori po niti, doli po curku.
Zdravje s curkom preide, po niti raste.

PREGOVORI O NEVESTI

Mati krega bčer, a nevesto svari.
Ne snubi se nevesta za dekle, ampak za gospodinjno.
Nevesta bogata, je rada rogata.
Nevesta prinese k hiši dojo pa zibel.
Pijan kakor kmečka nevesta.
Se drži ko kmečka nevesta.
V pustu so zrele neveste, v postu pa preste.
S smeobom notri (nevesta ob proki), z jokom pa ven.
J. Šušelj.